

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

Kilemoen vannbehandlingsanlegg

2009/1194-65 Ringerike kommune

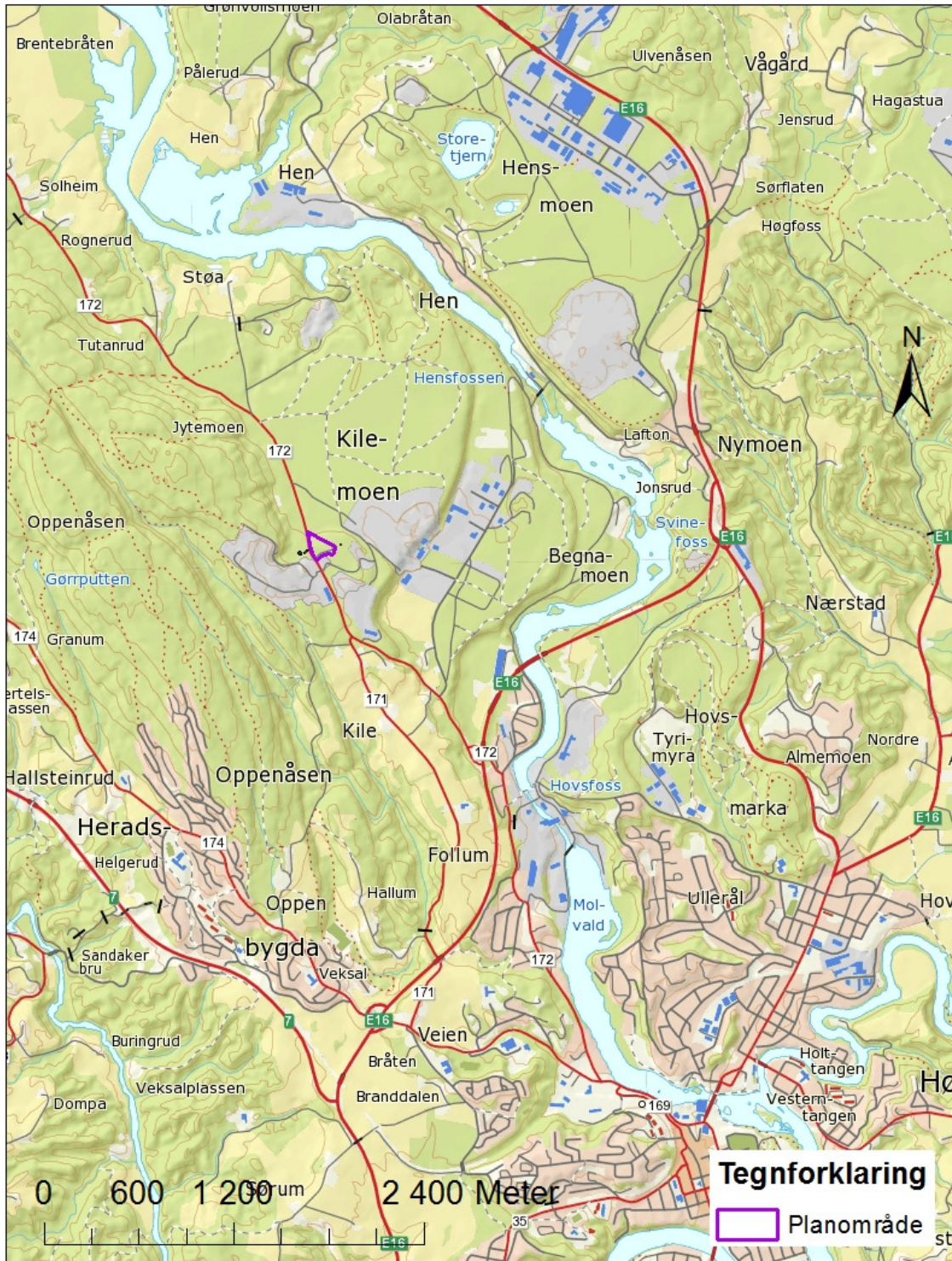

Saksnavn	Kilemoen vannbehandlingsanlegg		
Saksnummer	09/1194-65		
Kommune	Ringerike		
Gårdsnavn	Kile		
Gårds- og bruksnummer	Gnr 51 bnr 19, 52		
Tiltakshaver	Ringerike kommune		
Adresse	Fakturamottak Postboks 123 sentrum 3502 Hønefoss		
Registrering utført	20.11.2015	Av	Sølvi Helene Fossøy Vanja Tørhaug Tore Gjeset Schjøberg
Rapport ferdigstilt	05.01.2015	Av	Sølvi Helene Fossøy
Metode	☒ Overflateregistrering ☐ Sjakting ☐ Prøvestikk ☐ Annet		
Fotodokumentasjon	F:\kul\KULTUR\KULTUR\ARKEOLOGI 2015\ARKEOLOGISKE REGSITRERINGER\RINGERIKE\Kilemoen Vann\Foto		
Kulturminner	Type	IDnr	
Automatisk fredete kulturminner i planområdet			
Ikke fredete kulturminner i planområdet			
Faglige konklusjoner	☒ Planen er <u>ikke</u> i konflikt med kulturminner ☐ Planen er i konflikt med automatisk fredete kulturminner ☐ Planen er i konflikt med ikke fredete arkeologiske kulturminner		
Sakstype	☐ Reguleringsplan ☐ Kommunedelplan ☒ Offentlig tiltak ☐ Større privat tiltak ☐ Landbruksvei ☐ Nydyrking		

Innhold

BAKGRUNN FOR PLANEN	5
SAMMENDRAG.....	5
DELTAKERE OG TIDSROM.....	5
OMRÅDET	5
GÅRDSHISTORIE OG KULTURMINNER.....	6
STRATEGI OG METODE.....	6
REGISTRERINGENS FORLØP OG RESULTATER	7
BESKRIVELSE.....	9
KONKLUSJON.....	15
FOTOLISTE.....	16

Kilemoen vannbehandlingsanlegg Ringerike kommune

Bakgrunn for planen

Ringerike kommune planlegger å utvide eksisterende vannbehandlingsanlegg på eiendommene gnr 51 bnr 19, 52. Øst for anlegget er det registrert en uavklart grop/hauglokaliteten ID 22968 og vest for anlegget et gravfelt ID 71142. I den anledning er det gjennomført en arkeologisk kulturminneregistrering av området.

I den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden.no stemmer ikke geometrien og beskrivelsen av grop/hauglokaliteten ID 22968 overens og gravfeltet har usikker utstrekning som går delvis inn i planområdet. Disse lokalitetene måtte derfor kontrollregistreres.

Sammendrag

Det ble ikke funnet automatisk freda kulturminner innenfor planområdet. Gravfeltet ID 71142 ble redusert til en grop/hauglokalitet som ikke er automatisk freda. Det var planlagt å benytte maskinell sjakting for å undersøke undergrunnen for kulturminner, men overflatebefaringen viste at området besto av rene morenemasser og sjakting utgikk.

Deltakere og tidsrom

Registreringen ble utført av Sølvi Helene Fossøy 20. november 2015. Vanja Tørhaug og Tore Gjeset Schjølberg kom innom en tur i løpet av dagen for konsultasjon på groplokalitetene. Feltarbeidet med kjøring tok i alt 8 timer. Inkludert for- og etterarbeid tok prosjektet totalt 17 timer.

Området

Kilemoen er en stor flat sandmo nordvest for Hønefoss. Den er i stor grad dekket av sandfuruskog og er en grusmorene. Det er mye industri og sandtak knyttet til Kilemoen men den nordre og nordøstre delen er i størst grad urørt. Planområdet ligger i moens sørvestre kant mellom et pukkverk og et grustak. Mot nord skrår planområdet ned mot den større flate delen av Kilemoen.

Figur 1 Morenemasser i grunnen

Innenfor planområdet går en høyspenttrasè på tvers av den sørlige enden. Øst-vest i planområdet ligger restene av en morenerygg. Øst i planområdet ligger et vannbehandlingsanlegg og en vei går inn til bygget fra veien 172 Vestre Ådal som går langs planområdets vestre kant. Løsmasser ser ut til å ha vært hentet i moreneryggen innenfor planområdet.

Gårdshistorie og kulturminner

Kilemoen har fått navn etter storgården Kile, Gbnr 51/1, som ligger sør for Kilemoen. Gården blir nevnt i «norske regnskaber» fra 1528.

Det er flere automatisk freda kulturminner nærheten av planområdet. Nede på Kilebakken er det registrert en bosetningsflate med blant annet ildsted og stolpehull, ID 91713. I kanten av dette jordet er det registrert et kullfremstillingsanlegg, ID 91718, og oppe på åsen i vest er det to bygdeborger: Ormekula ID 22972 og Slotteberget ID 81500.

På hver side av planområdet, i øst og vest, er det tidligere registrert lokaliteter. I øst er det registrert en groplokalitet, ID 22968, med to gravde groper i en morenerygg. Funksjon og vernestatus på disse er uavklart. Vest for planområdet er det registrert et gravfelt med fem gravhauger, ID 71142: tre rundthauger og to langhauger. Alle med plyndringsgrop. Det er indikert at gravfeltet tidligere kan ha strukket seg østover innenfor planområdet.

Strategi og metode

Registreringen av arkeologiske kulturminner innenfor planområdet ble gjort ved visuell overflateregistrering. Potensielle kulturminner blir undersøkt nærmere med jordbor. Kontrollinnmålingene ble gjort med CPOS. Det var planlagt å grave prøvestikk for å undersøke jordsmonnet for å finne en indikasjon på hvor en bosetning i tilknytning til gravfeltet kan ha ligget, men det ble ikke nødvendig.

Figur 2 Morenerygg med groplokalitet ID 22968

Figur 3 Innmåling av groplokalitet ID 71142.

Registreringens forløp og resultater

Registreringen ble utført av Sølvi Helene Fossøy. Det var -11 grader under registreringen og et tynt lag snø på bakken. Men det var ikke gått tele i jorda slik at det gikk fint å bruke jordbor. Under innmålingen kom Vanja Tørhaug og Tore Gjeset Schjølberg og var delaktige i diskusjonen rundt kulturminnenes utstrekning og funksjon.

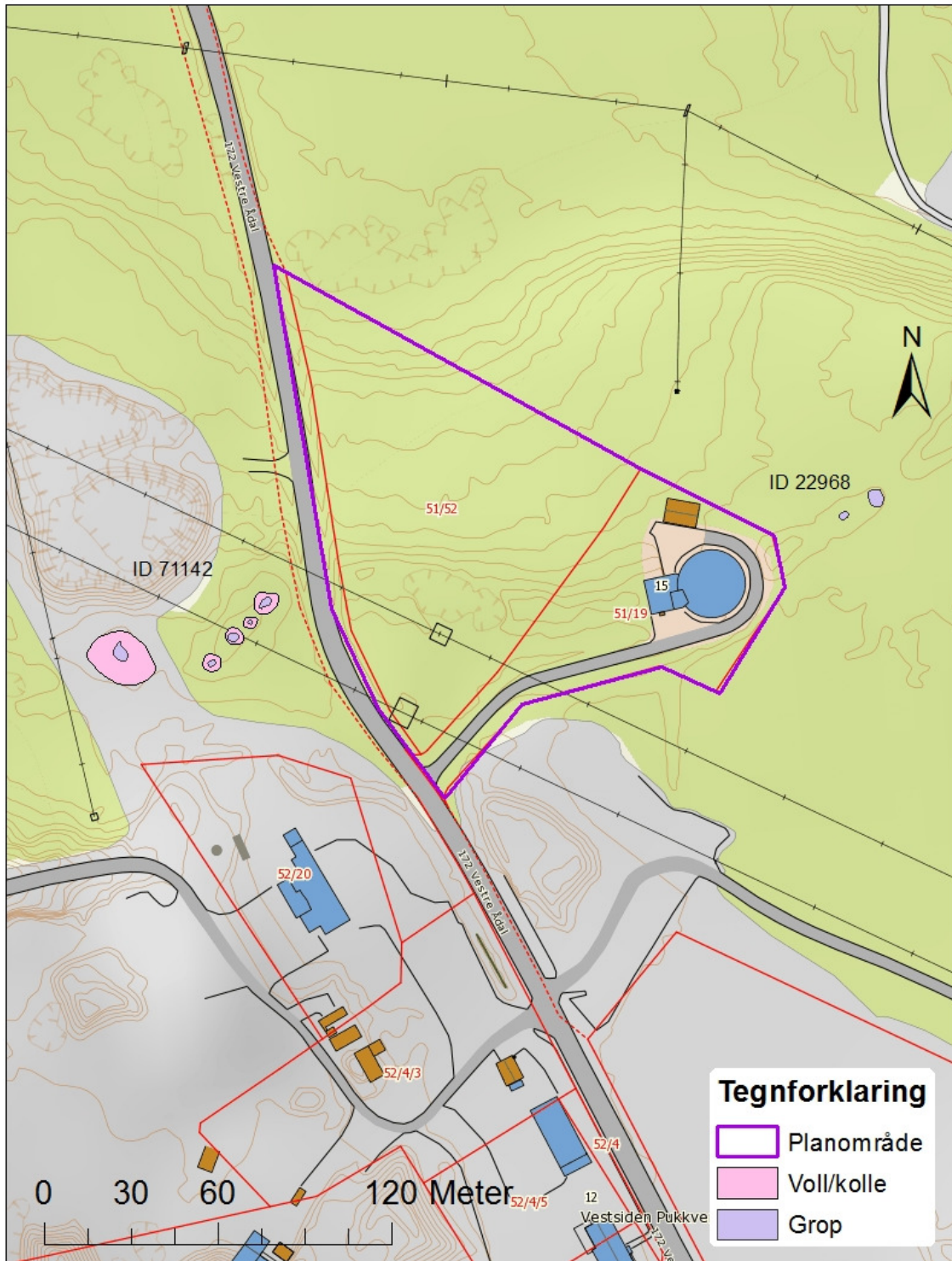
Nærheten til gravfeltet gjorde det aktuelt å undersøke undergrunnen ved maskinell sjakting for å se etter bosetningsspor. Men overflatebefaringen viste at undergrunnen besto av rene morenemasser og det ble vurdert som ikke nødvendig å sjakte.

Det ble ikke registrert noen automatisk freda kulturminner eller nyere tids kulturminner innenfor planområdet. Området mellom vannbehandlingsbygget og vegen var inkludert innenfor gravfeltlokaliteten ID 71142. Dette partiet var bevokst med tett lav bjørkeskog, mens resten av planområdet hadde åpen sandfurskog. Her var det svært omrotet og det har trolig vært hentet ut masser her. Det var ingen tegn til gravminner. Lokaliteten ble derfor begrenset til vest for vegen og går ikke innenfor planområdet. Lokale metalldetektorentusiaster ble kontaktet i forbindelse med registreringen. Det ble anmodet om de kunne være interessert i å undersøke det omrotede området, med tanke på at det kunne være et ødelagt gravfunn. Men det ble ikke meldt om noen funn.

Som antatt var geometrien til grop/hauglokaliteten ID 22968 feil i askeladden.no. Disse ble derfor målt inn og beskrevet kort på nytt. Lokaliteten lå som forventet litt lenger nord på en morenerygg og var synlig på orienteringskart over området.

Gravfeltet ID 71142 ble avkreftet som en nyere tids groplokalitet. Gropene lå ikke i hauger og ryggen de lå på var en naturlig moreneavsetning. Disse ble også målt inn og beskrevet på nytt.

Kilemoen vannbehandlingsanlegg Ringerike kommune

Figur 4 Omrotet området øst for veien som tidligere var inkludert innenfor gravfeltlokaliteten ID 71142.

Beskrivelse

Gravfelt vest for planområdet, ID 71142 – avkreftet

Beskrivelse av lokaliteten fra før kontrollregistreringen i 2015 (Askeladden.no)

Gravfeltet består av 3 rundhauger og 2 langhauger og et ubestemt antall raserte hauger. Alle bevarte hauger ligger på 52/4, V for fylkesveien. 3 av disse er uklart markerte, og ligger midt i feltet. Alle haugene har dype gravningsgroper i toppen, og er tildels sterkt steinblandet.

Lengst i V ligger den største rundhaugen. Denne er klart markert og har en dyp grop i toppen, d 4m, dybde 1,2m, fra denne løper i NNØ-lig retning en smal sjakt. Haugen er bevokst med ungfuruer, lyng og mose. Består av smågrus. D 18m, h 1,5m.

De 2 andre rundhaugene har d 6-7m, h 0,5-0,7m. Lengst NØ i feltet ligger den største langhaugen. Den er orientert NØ-SV, er sterkt steinblandet - rundkamp og bruddstein - og har en grop i haugens lengderetning, 4,5m lang, 2m bred og 0,8m dyp. Haugens l 9m, br 6m, h 0,8m. Langhaugene i SV i feltet måler NØ-SV 8m, br 6m, h 0,7m.

På 51/1 fylkesveiens Ø-side. Fra denne går en 50m lang vei mot Ø til et grustak, På begge sider av denne er gjennomskårne haugformasjoner som synes å være noe tvilsomme som fornminner. Disse haugformasjonene hører nemlig til grusryggen "Ulsnabben" eller "Urnsnippen" (se også u F66 426 1006 X01 på 51/1. Påvist av lærer Hallvard Løyland. Tillegg 1985: Kontroll ved G. Liestøl 21.11.1984. Grustaket N for feltet var ført innen sikringssonen og var i kanten av en haug. Distriktkonservator ble varslet om forholdet samme dag.

Beskrivelse av lokalitet etter kontrollregistrering 2015

Lokaliteten dekker en NØ-SV-gående morenerygg og en frittstående kulle lengst mot vest. Med unntak av den frittstående kullen er moreneryggen hugget og blitt tilvokst med tett bjørkevegetasjon, noe som hindrer sikten betraktelig. Det er ingen tegn til frittstående hauger på moreneryggen. Det som kan sees er fire groper på rekke. Hver grop har antydning til voll rundt. Gropene har noe ulik form og kan bidra til den eldre oppdelingen i lang og rundhaug. Den frittstående kullen er registrert som en gravhaug med plyndringsgrop. Kullen fremstår som en naturlig avsetning med en større grop i toppen med tendens til korridor ut i nord. Som helhet kan det sies at anlegget har menneskeskapt groper, ikke hauger.

Anlegg ID 71142-1

Avlang grop lengst øst på moreneryggen som er 80 cm dyp. Ø-V: 3 m, N-S: 1,5 m. Mot vest ingen høydeforskjell mellom toppen av kanten og resten av ryggen. Mot øst og nord skråer moreneryggen nedover og vollen rundt gropa får en 50-60 cm høydeforskjell. Med vollen kan anlegget se ut som en uklar haug på 5-6 m i diameter uten fotgrøft.

Anlegg ID 71142-2

Firkantet grop som er 40 cm dyp. Nr 2 fra øst. Ø-V: 1,5 m, N-S: 1 m. Det er ikke mulig å definere en klar haug rundt gropa. En antydning til voll kan sees rundt gropa og anslås til å måle 4x4 m i diameter. Det er ingen høydeforskjell til anlegg 1 og 2.

Anlegg ID 71142-3

Stor sirkulær, bolleformet grop som måler 2,5x2,5 m og er 1 m dyp. I bunnen måler den 1,2x1,2. Vag antydning til voll rundt men ingen andre tendenser til oppbygget haug. Ligger mot kanten av moreneryggen slik at det i NV skråer bratt ned.

Figur 5 Grop ID 71142-5

Figur 6 Naturlig kolle med stor nedgravning i toppen. ID 71142-5

Anlegg ID 71142-4

Avlang grop som er 50-60 cm dyp. Den måler N-S: 1,5 m, Ø-V: 2,5 m. Antydning til forhøyning fra nordvestre kant, ca 60 cm. Skrår ellers svakt nedover. Ingen tegn til oppbygd haug.

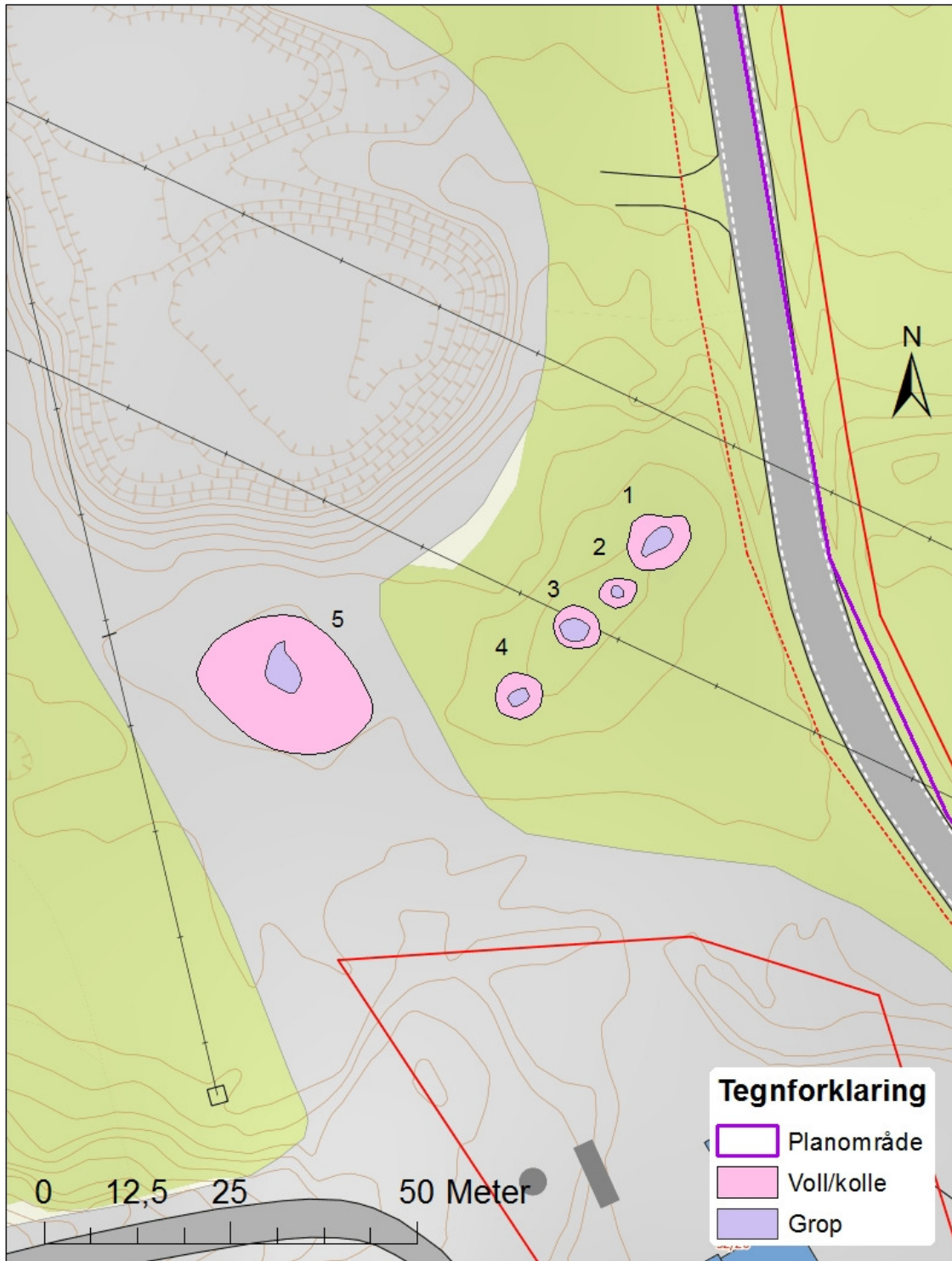
Anlegg ID 71142-5

Diger grop i en 2 meter høy kolle. Kollen ser naturlig ut. Kollen er høyest fra sør, hvor den trolig er over 2 meter, mens den i nord er ca 1,5 meter høy fra det omliggende terrenget. Kollen måler i diameter Ø-V: 24 m, N-S 18 m. Litt mot nord i toppen av haugen: stor v-formet nedgravning. 1,8 m dyp og 60x60 cm stor i bunnmål. Måler 4,5x4,5 i topp. I nord er det tendens til en sjakt ut av haugen mot der det ligger et grustak. Sjakta kan gi inntrykk av å være litt nyere da den er mindre tilgrodd med lyng og masser ser ut til å være skrappt ut fra vest til øst.

Figur 7 grop i toppen av ID 71142

Kilemoen vannbehandlingsanlegg Haug/groplokalitet ID 71142

Uavklart grop/hauglokalitet øst for planområdet, ID 22968***Beskrivelse av lokaliteten fra før kontrollregistreringen i 2015 (Askeladden.no)***

1. Rund haug, uklart markert og noe steinblandet med grop i midten, d 2,4m, dybde 0,8m. Bevokst med furutrær, lyng og mose. D 7m, h 0,2-0,8m. 3m SV for 1: 2. Rund haug, noe steinblandet. Går i SV i ett med terrenget. Grop i midten, d 1,5m, dybde 0,6m. Bevokst med furutrær, lyng og mose. D 8m, h 0,3-1m. Haugens gravhauglignende form er trolig fremkommet ved gravningen som er foregått i dem, og det kan tenkes at anleggene er dyregraver, men det går ikke dyretrekk over området i dag. I hvertfall er de neppe fornminner. Anleggene finnes på grusryggen "Ursnipen" eller Ulsnabben". 5m NØ for haug 1 går denne som en markert rygg i NØ-SV-lig retning, l 35m, br 15m, h 2,2m. I den SV-lige del er det spor etter graving. Her ligger små rundkamp i dagen. Slike stikker såvidt over torven på ryggen ellers. Fra haug 2 fortsetter ryggen i VSV-V-lig retning i en l av 130m, br 15-20m, h 2-3m. Den har nok opprinnelig fortsatt bort til fylkesveien og gått over denne. Ved veien - på dens Ø-side - er ryggen ødelagt av en sandgrop og veien til denne (sam. u F66 426 1006 R01 på 51/1 : 52/4. Påvist av Arne B. Bang og Halvard Løyland.

Figur 8 Grop ID 22968-1

Beskrivelse etter Kontrollregistrering 2015:

To groper i nordøstre ende av morenerygg.

Grop ID 22968-1

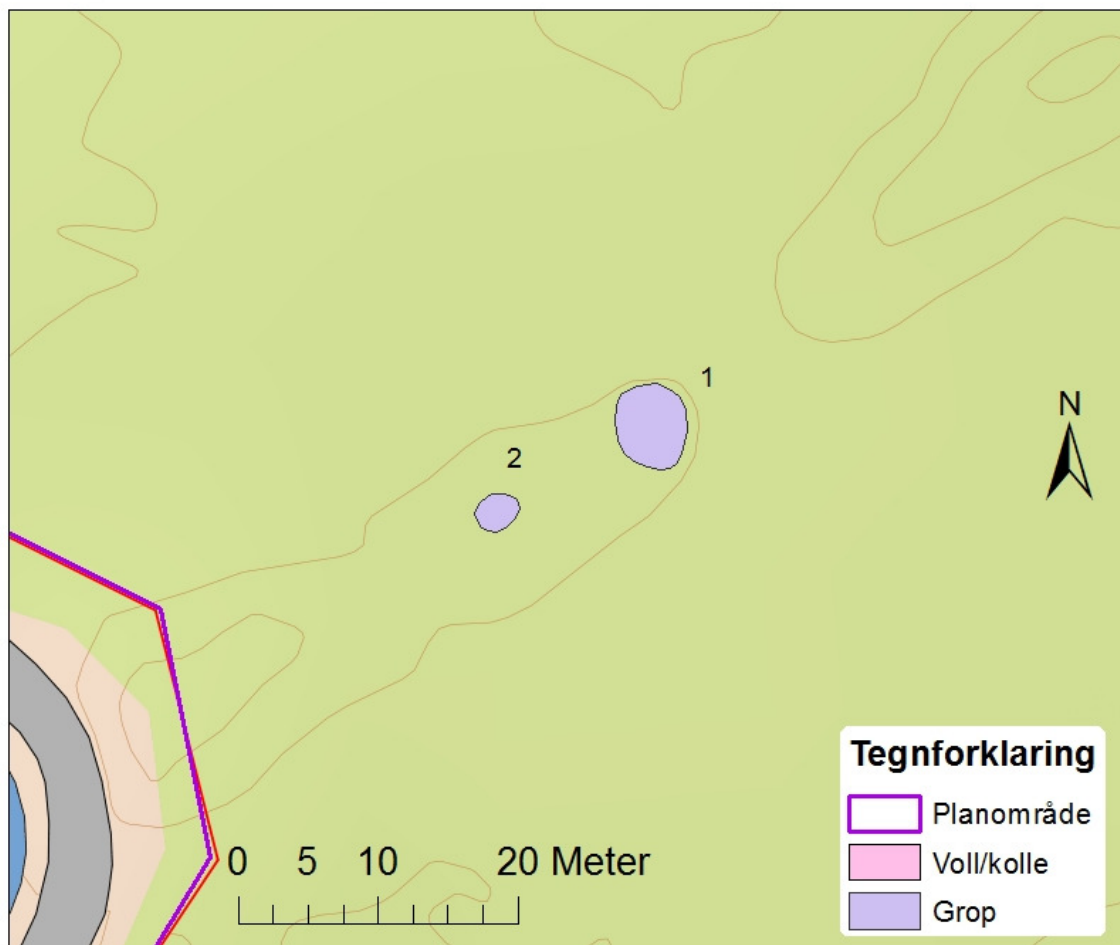
I nordøstenden av lav morenerygg: gravd grop i moreneryggen. 260 cm i diameter, 60 cm dyp og med 1-1,5 m tykk voll. Ingen haug, men vol dannet av graving av grop i morenerygg. Ligger nordøst for grop ID 22968-2 som ligger på samme moreneryggen.

Grop ID 22968-2

På morenerygg: v-formet, gravd grop. 80 cm dyp, bunnmål: 40x40 cm mens diameteren i topp er 160 cm. Ikke kull i massen.

Det virker lite trolig at det dreier seg om fangstanlegg da gropene er lagt oppe på en lav rygg på en ellers flat mo og gropene virker for små. Gropene har fellestrekk med gropene på lokalitet ID 71142 og det er ikke utenkelig at de har vært gravd med samme formål.

Kilemoen vannbehandlingsanlegg Groplokaltet ID 22968

Figur 9 Grop ID 22968, og moreneryggen mot øst.

Konklusjon

Det ble ikke gjort funn av automatisk freda kulturminner eller nyere tids kulturminner innenfor planområdet.

Det tidligere registrerte gravfeltet, ID 71142, vest i og utenfor planområdet ble avkreftet som en nyere tids groplokaltet og avgrenset til å kun være vest for veien og dermed utenfor planområdet. Den uavklarte groplokalteten ID 22968 ble kontrollinmålt og ligger utenfor planområdet. De to groplokaltetene har flere fellestrekk og er trolig av samme opphav.

Vi gjør oppmerksom på at det etter Kulturminneloven §8 annet ledd er meldeplikt ved uforutsette funn.

DRAMMEN 05.01.2016

.....
Feltleder

Fotoliste

Fotonr.	Retning	Beskrivelse	Dato
1329	NØ	Innkjøring til vannbehandlingsanlegget	20.11.2015
1330	NV	Planområdet under høyspentlinja	20.11.2015
1331	V	Planområdet under høyspentlinja	20.11.2015
1332	S	Morenemasser i grunnen	20.11.2015
1333	V	Grop ID 71142-5	20.11.2015
1334	N	Kolle med grop ID 71142-5	20.11.2015
1335	N	Kolle med grop ID 71142-5	20.11.2015
1336	VNV	Rygg med groplokaltet Kolle med grop ID 71142-4-1	20.11.2015
1337	NV	Grop ID 71142-4	20.11.2015
1338	NV	Grop ID 71142-3	20.11.2015
1339	NV	Grop ID 71142-3	20.11.2015
1340	NØ	Grop ID 71142-3	20.11.2015
1341	N	Grop ID 71142-2	20.11.2015
1342	N	Grop ID 71142-1	20.11.2015
1343	SØ	Grop ID 71142-1	20.11.2015
1344	SØ	Inn mot den vestre delen av planområdet	20.11.2015
1345	Ø	Grop ID 22968-2	20.11.2015
1346	N	Grop ID 22968-2	20.11.2015
1347	Ø	Grop ID 22968-2	20.11.2015
1348	N	Grop ID 22968-2	20.11.2015
1349	NV	Grop ID 22968-1	20.11.2015
1350	S	Grop ID 22968-1	20.11.2015
1351	V	Grop ID 22968-1	20.11.2015
1352	V	Sølvi H. Fossøy i grop 1	20.11.2015
1353	V	Haug med grop ID 71142-5	20.11.2015
1354	SØ	Grøft ID 71142-5 inn i haug.	20.11.2015
1355	N	Grop I toppen av ID 71142-5	20.11.2015